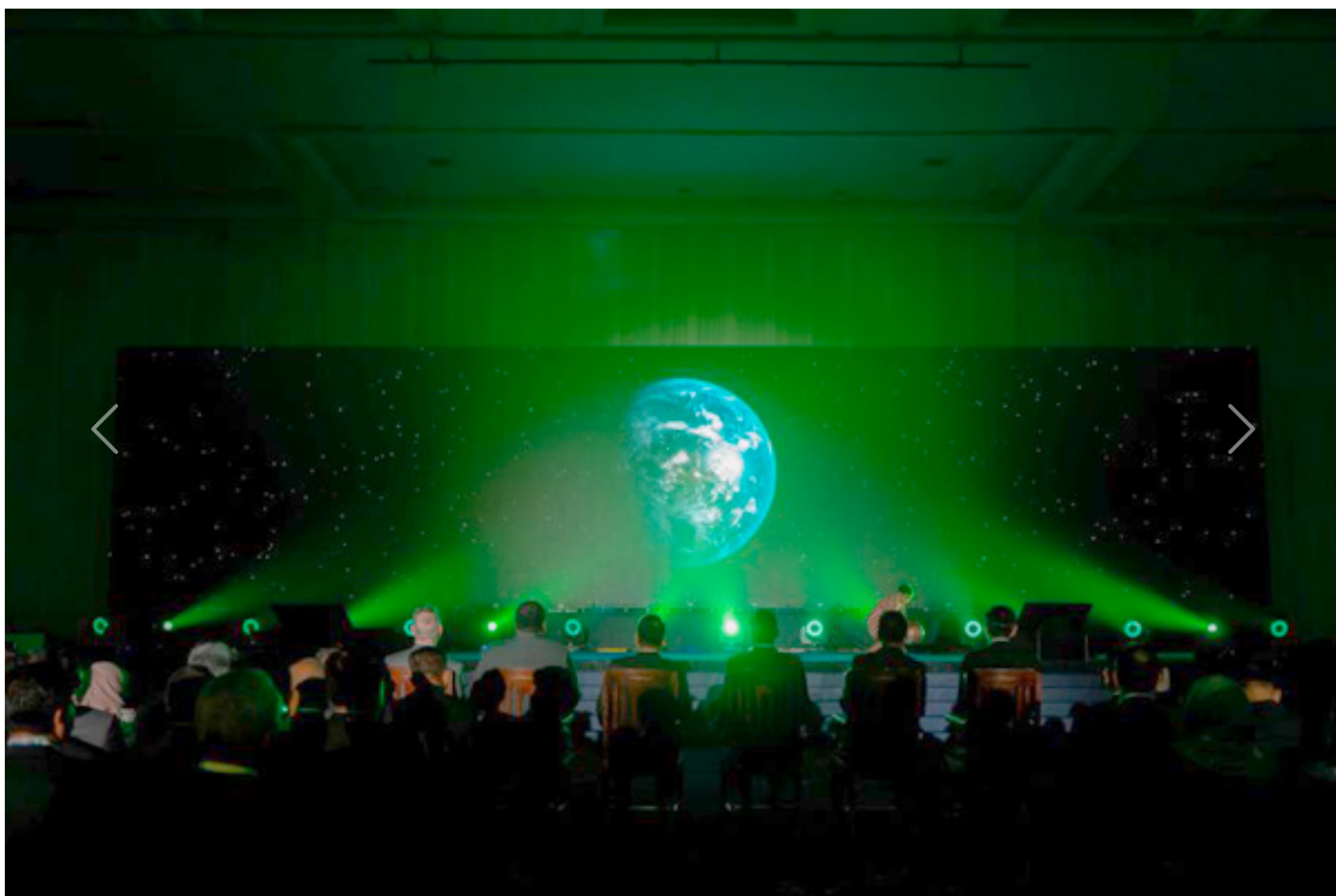

Шта очекивати од КОП28 или климатских преговора у земљи произвођачу нафте

Автор(и): Николай Петков, Климатека

Дата: 03.12.2023 Брой: 12/2023

COP28 će verovatno biti najposećenija konferencija o klimatskim promenama do sada. Očekuje se da će se razmatrati mnoga pitanja, s ciljem da se konačno obezbedi da se globalno zagrevanje ograniči na najviše 1,5°C. Poslednjih meseci održani su različiti događaji UN-a koji su definisali teme za konferenciju, ali postoje zabrinutosti da bi ratovi u Gazi i Ukrajini mogli da potkopaju napore, a pored toga, COP28 će se održati u zemlji proizvođaču nafte sa autoritarnim režimom. Po prvi put ove godine, Bugarska će učestvovati sa sopstvenim paviljonom na konferenciji, u nadi da obezbedi domaćinstvo za COP29 sledeće godine. Sve ovo dolazi u vreme kada su globalna temperatura i koncentracije gasova staklene bašte na rekordnim nivolima, a realni vremenski horizont za sprovođenje Pariškog sporazuma je skoro istekao.

Ove godine, od 30. novembra do 12. decembra, u Dubaiju, Ujedinjeni Arapski Emirati (UAE), održaće se 28. godišnja Konferencija stranaka, poznatija kao COP28. Na njoj će predstavnici skoro 200 zemalja razmatrati i pregovarati o važnim pitanjima vezanim za ograničavanje i rešavanje klimatskih promena.

Očekuje se da će na konferenciji učestvovati delegati iz 197 zemalja, uključujući predstavnike brojnih organizacija, a ukupan broj svih učesnika trebalo bi da dostigne do 70.000 ljudi, što bi ovogodišnji COP učinilo najposećenijim u istoriji.

Koje će biti glavne teme ove godine?

Podsjetimo se da je na kraju prošlogodišnje konferencije po prvi put postignut dogovor o osnivanju fonda "Gubici i štete" (Loss and Damage), koji bi trebalo da kompenzuje siromašne zemlje za posledice klimatskih promena. Međutim, ova i druge obaveze najavljene na COP27 nisu pravno obavezujuće, čak i ako predstavljaju napredak.

Na osnovu dosadašnjih pregovora i obećanja pojedinih zemalja, kao i pritiska javnosti, najverovatnije teme koje će se razmatrati su sledeće:

- **Završiće se proces prvog takozvanog Globalnog pregleda (Global Stocktake)** – detaljna tehnička procena napretka koji su zemlje postigle u celokupnoj primeni ciljeva Pariškog sporazuma. Ovaj proces je utvrđen u dokumentu i ključan je za postavljanje daljih ciljeva.
- **Ažuriranje nacionalno određenih doprinosa (Nationally Determined Contributions) zemalja** koje su potpisale Pariški sporazum, što se nije dogodilo prošle godine. Poslednjih godina, većina zemalja u svetu je ažurirala svoje ciljeve, ali oni još uvek nisu dovoljni za cilj od 1,5°C.
- **Postizanje globalnog sporazuma o utrostručenju obnovljive energije do 2030.** – podržavaju ga SAD i EU, kao i još 60 zemalja, uključujući domaćina UAE. Ovaj cilj je među neophodnim uslovima za ostanak unutar ciljeva iz Pariza.
- **Preciziranje mehanizma fonda "Gubici i štete"** – nakon što je postignut dogovor na prošloj konferenciji, sada mora dobiti konkretan oblik – na koji način, za koje zemlje i grupe, i koliko sredstava će biti izdvojeno.
- **Usvajanje okvira za postizanje Globalnog cilja adaptacije (Global Goal on Adaptation)** – takav cilj je postavljen u Pariškom sporazumu, ali do sada nije imao konkretan oblik. Trebalo bi da uključi značajnu podršku merama kao što su sistemi ranog upozorenja i transformacija sistema ishrane u određenim regionima. Ključno pitanje je finansiranje, koje bi trebalo da se udvostruči u skladu sa Glazgovskim klimatskim paktom iz 2021.

- **Zvanično uključivanje cilja za (postepeno) ukidanje emisija iz fosilnih goriva** – u ovoj fazi takav cilj još uvek nije prisutan u zvaničnim klimatskim sporazumima. Najbliže čemu su se zemlje do sada složile je postepeno smanjenje proizvodnje uglja, ali ne i njegov prestanak. U ovoj fazi samo pojedine zemlje pozivaju na potpuno ukidanje njihove upotrebe.
- **Ublažavanje klimatskih promena, trgovina emisijama, finansije, itd.** Ovo su nerazjašnjena pitanja iz prethodnih godina, na kojima se i dalje radi.

Među glavnim izazovima sa kojima se konferencije suočavaju su zategnuti odnosi između ključnih aktera – SAD, EU, Kine i Rusije.

Na primer, u ovoj fazi domaćinstvo za COP29 2024. još uvek je upitno. Trebalo bi da se održi u zemlji iz regiona Istočne Evrope, ali Rusija, bez čije saglasnosti u UN-u ne može da se odredi mesto održavanja COPa, blokira organizaciju foruma u zemlji EU, najverovatnije zbog rata u Ukrajini.

Među dobrim vestima je činjenica da su predsednici SAD i Kine postigli međusobni dogovor o značajnom ubrzanju povećanja udela obnovljivih izvora energije u svojim zemljama i značajnom smanjenju udela fosilnih goriva.

Tenizije između država su među mogućim preprekama pregovorima u Dubaiju

Neposredno pred COP, međutim, stavovi Kine i Rusije o fosilnim gorivima ostaju suprotni njihovom ukidanju. Ali takođe je činjenica da ni SAD ni EU ne izražavaju posebnu podršku takvom cilju. Kina i Rusija su takođe protiv okončanja neograničenog sagorevanja goriva, tj. nemaju nameru da preduzimaju mere za smanjenje emisija tokom životnog ciklusa goriva, dok je za Evropsku uniju to definisano kao prioritetni cilj.

Ove godine, neizostavan izvor tenzija među učesnicima konferencije biće rat u Izraelu i Gazi, i verovatno ponovo rat u Ukrajini. Ovakvi forumi su među retkim prilikama za globalno rešavanje i traženje odgovornosti za ova pitanja, zbog okupljanja toliko svetskih lidera i pažnje javnosti. Moguće je, međutim, da će se ovi sukobi pokazati kao prepreka tokom pregovora, posebno o pitanjima vezanim za pogođene regije. Rat u Gazi je najverovatniji razlog zašto se ne očekuje da će američki predsednik Džo Bajden prisustvovati COP28.

Tokom proteklih nekoliko meseci, održana su još neka internacionalna foruma koje je organizovao UN.

I iako ovi sastanci sami po sebi nisu označili značajan napredak, rasprave postavljaju temelje za razgovore tokom COP28.

Među najznačajnijim od ovih bio je junski samit u Bonu. Iako je zabeležen blagi napredak po nekim pitanjima, uključujući mehanizam "Gubici i štete", koji ostaje kontroverzna tema, ishod pregovora je opisan kao nezadovoljavajući.

Klimatska nedelja Azije i Pacifika

Drugi sastanci uključivali su četiri "klimatske nedelje" Bliskog istoka i Severne Afrike, Afrike, Azije i Pacifika, i Latinske Amerike i Kariba. Tokom ovih foruma, političari, stručnjaci i predstavnici poslovne i civilne zajednice razgovarali su o lokalnim izazovima za odgovarajuće regije – rizicima od ekstremnih događaja, kao i mogućnostima za delovanje – na primer, boljem odgovoru na katastrofe, finansiranju za pogođene zajednice, energetske transformaciji, itd.

U Evropskoj uniji zabeleženi su neki ključni pomaci. Dana 16. novembra postignut je dogovor o konačnom obliku uredbe koja će po prvi put regulisati i ograničiti emisije metana, iako u sadašnjem obliku neće uspeti da postigne planirano smanjenje emisija metana za 30% do 2030, kako je utvrđeno u Globalnoj obavezi o metanu iz 2021. Ove godine je takođe ažurirana Direktiva o energetske performansama zgrada, uključujući ciljeve za smanjenje emisija od 55% do 2030 i klimatsku neutralnost do 2050 iz zakonodavnog paketa "Fit for 55".

Sve u svemu, COP se često pokazuje kao mesto za podizanje trenutnih ambicija zemalja, tako da je verovatno da će biti obećanja za ambicioznije ciljeve.

Među najvećim kritikama COPa ove godine je činjenica da je zemlja domaćin naftna država sa niskim nivoom poštovanja ljudskih prava, gde su protesti zabranjeni. Pored toga, predsednik COPa – Sultan Al Džaber, je direktor nacionalne naftne kompanije UAE. U svojim izjavama on poziva na smanjenje, umesto na postepeno ukidanje, upotrebe fosilnih goriva. Klimatska aktivistkinja Greta Tunberg opisala je UAE kao domaćina kao "smešno" ranije ove godine. Dok je po Heleni Gvalingi, predstavnici autohtone zajednice iz Amazona, "ovo signal u kom pravcu trenutno idemo".

Ranije ove godine, UAE je odbio poziv civilnih društava za oslobađanje stotina nepravедно kažnjenih političkih zatvorenika i disidenata, kao i za rešavanje nedostatka zaštite za migrante radnike.

Ipak, među simboličnim pobedama za ovu konferenciju je činjenica da će od ove godine svaki učesnik morati da izjavi svoje veze sa organizacijama i kompanijama, što ima za cilj da ograniči ulogu predstavnika kompanija za fosilna goriva, čiji je broj prošle godine bio veći od bilo koje državne delegacije.

Kao i obič